

РЕЦЕНЗИЯ

за научната продукция и преподавателската дейност на доц. д-р Костадин Иванов Грозев, кандидат за академичната длъжност „професор” по научна специалност 2.2. История и археология (съвременна история), обявен от Историческия факултет на СУ “Св. Климент Охридски” в ДВ, бр. 81 от 14 октомври 2016 г. от проф. д-р Искра Баева, преподавателка по съвременна история в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”

Кандидатът за академичната длъжност „професор” доц. д-р Костадин Грозев се представя в конкурса с внушителна преподавателска биография и достатъчна научна продукция.

Тъй като става дума за академична длъжност в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”, което на първо място означава преподавателска работа, ще започна своята рецензия с оценката си за професионалния път на Костадин Грозев като историк и за неговата преподавателска дейност.

Костадин Иванов Грозев е роден на 24 април 1961 г., през 1980 г. е завършил Английската езикова гимназия в Пловдив, през 1985 г. е получил магистърска степен по История в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски” с втора специалност Английска филология, след което е спечелил конкурс и е станал редовен докторант (аспирант) в Катедрата по нова и съвременна история (нова и най-нова обща история) на Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”. През 1990 г. Костадин Грозев е защитил своята дисертация на тема „Демократическата партия и движението за реформи в политическата система на САЩ (1969–1972)”. Тази професионална подготовка в областта на историята му е дала възможност да започне своята преподавателска дейност.

Преподавателска биография на доц. д-р Костадин Грозев

Преподавателската дейност на Костадин Грозев се е осъществявала изцяло в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”. Тя започва през 1990 г. след защитата на дисертацията му и се изразява във водене на семинарни занятия по

съвременна световна история като старши асистент. След изискуемия тригодишен стаж през 1993 г. ст. ас. Грозев е избран за главен асистент, като поема наред със семинарните занятия и специализиращ лекционен курс по съвременна история на Съединените щати. Натрупаният преподавателски опит, както и изследователската му продукция му дават възможност да се хабилитира през 2007 г. с изследването „Белият дом и Студената война. Избори и дипломация 1948–1964 г.“, когато е избран за доцент в същата катедра по нова и съвременна история на Историческия факултет.

Като доцент Костадин Грозев е подготвил и предложил на студентите от различни специалности на СУ „Св. Климент Охридски“ лекционни курсове по следната проблематика: общ курс „Съвременна история на света“, както и специализираните курсове „Съвременна дипломация: теория и практика“, „Диктатура и демокрация: пропаганда и власт“ в бакалавърската програма на Историческия факултет; „История на Европа“ в специалност *Етнология* на Историческия факултет; основен курс „Въведение в международните отношения“, както и специализирания курс „Балканите в глобалната конфронтация Изток–Запад в годините на Студената война“ в бакалавърската програма Минало и съвремие на Югоизточна Европа в Историческия факултет; „Съвременна история на Европа и Северна Америка“ и „История на Северна Америка“ в бакалавърската програма по Международни отношения в Юридическия факултет; курсовете „Международни отношения в геополитиката на XXI в.“ и „САЩ и конфликта в Индокитай (1945–1985)“ в магистърската програма „Американистика и трансатлантически отношения“; „Многопластова дипломация в геополитиката на XXI в.“, както и „САЩ и културната дипломация на ЕС“ в магистърската програма по „Културна дипломация“; „Международна и регионална сигурност“ в магистърската програма „Етничност и регионална сигурност“ в Историческия факултет; „Американска журналистика“ в магистърската програма „Международна журналистика“ във ФЖМК; курсовете „Наследството на Студената война и проблемите на трансатлантическата сигурност“ и „Съвременната дипломация: теория и практика“ в магистърската програма „Кризи, конфликти и дипломация в световната политика, XVI–XXI в.“ в Историческия факултет; лекционни курсове „History of International Relations“, „History of Europe“, „U.S. Foreign Policy and the European Union“ в

международната бакалавърска програма „European Integration and European Union” на СУ „Св. Климент Охридски”.

Към този широк кръг от лекционни четения, които предлага доц. д-р Грозев на студентите от бакалавърските и магистърските програми, трябва да се добави и дейността му като модератор и лектор в „Софийския посланически форум” на Фулбрайтовия международен интердисциплинарен институт в рамките на СУ.

Специално място в оценката на преподавателската биография на доц. д-р Костадин Грозев трябва да се отдели на преподавателската му дейност извън СУ „Св. Климент Охридски”. Още преди да се хабилитира, той е представял лекционни курсове по темите „Избори и кампании в САЩ“ и „Източноевропейска политика след Студената война“ (1999, Уезлиън университет, Мидълтаун, Кънектикът, САЩ). През 2008 г. в рамките на един семестър доц. Грозев е гост-професор на Университета на Тексас в Остин, САЩ, където е представил лекционните курсове „Балканите в Студената война”, „Българска история, език и култура”.

Доц. д-р Костадин Грозев осъществява преподавателска дейност вече в продължение на четвърт век и определено може да се каже, че се е утвърдил сред студентите и преподавателите не само на Историческия факултет, а и на СУ „Св. Климент Охридски” като широко информиран, знаещ, следящ развитието на международните отношения и последните публикации лектор. Той е известен и търсен и за участие в публични събития в България и извън страната. Общата ми оценка за преподавателската дейност на доц. д-р Костадин Грозев е отлична.

Научно-изследователска продукция на доц. д-р Костадин Грозев

Доц. д-р Костадин Грозев кандидатства в конкурса за професор за нуждите на Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски” с цялостната си научна продукция, публикувана след хабилитирането му през 2007 г. На първо място в тази продукция трябва да се постави новоиздаденият курс лекции на английски език „The Cold War and its Bulgarian Dimensions in Several Case Studies”, тъй като той се намира в пряка връзка с основната преподавателска функция на кандидата за професор. В тази книга авторът не е избрал подхода на последователно представяне на предпоставките за

възникването, развитието и основните елементи от Студената война до нейния завършек в края на 80-те и началото на 90-те години, а е предпочел да се спре на няколко епизода от сложната и всеобхватна история на този глобален конфликт от втората половина на ХХ в. и то такива, които са свързани по един или друг начин с българската история. Благодарение на този подход в книгата са обособени няколко проблемни кръга. Първият от тях е посветен на базовия за всеки историк проблем с изворовата база, равнището и състоянието на предходните изследвания, промените, които настъпват в интерпретирането на проблематиката на Студената война през последните две десетилетия благодарение на отдалечаването от конкретната събитийност и възможността да се потърсят нови гледни точки. Възможност за това дава разсекретяването на някога строго секретните документи в страните, загубили Студената война, но и на такава документация и от страна на основния победител – Съединените щати.

Тъй като визираната гледна точка е българската, то и избраните казуси са търсени като пресечна точка между „голямата история” – Студената война, и „малката история” (с уговорката, че не става дума за микроистория) – българското ѝ измерение. Става дума за следните казуси: спортът като идеологическо оръжие в следвоенната епоха; личността на журналиста и дипломат Георги Андрейчин, интерпретирана през предизвикателствата на епохата; трагедията на протестантските пастори Васил Зяпков и Ламбри Мишков в годините, когато се налага сталинизмът в България; политическата употреба на олимпийското движение по примера на председателя на Българския олимпийски комитет ген. Владимир Стойчев; дейността на българското външно разузнаване сред българските евреи в Палестина в първото десетилетие след създаването на държавата Израел; дейността на дипломатите от Съединените щати и Великобритания през погледа на Държавна сигурност; участието на българските институции в подготовката и осъществяването на т.нар. Хелзинкски процес; българските реакции на създаването на Независимия профсъюз „Солидарност” в Полша.

Повечето от посочените български исторически казуси, свързани с големия процес на Студена война, доц. Грозев вече е разработвал и представял пред

академичната общност, така че в този случай те не се нуждаят от конкретно описание. Важното е да се каже, че повечето от отделните сюжети са разработени на основата на първични исторически материали от различни архиви, както и на най-новите научни изследвания. По този начин доц. д-р Костадин Грозев внася нови елементи в научното познание и ги пропагандира не само в България, тъй като курсът лекции е издаден на английски и може да послужи за популяризиране на българското историческо знание сред световната научна общност.

Книгата „The Cold War and its Bulgarian Dimensions in Several Case Studies” на доц. д-р Костадин Грозев е замислена като интердисциплинарен лекционен курс за магистърска програма, което я поставя в широкото пространство между монографиите и учебниците, между академичното историческо изследване и многообразието на подходите.

Следващата изследователска позиция, на която трябва да се обърне внимание, е публикуваната през 2014 г. on-line книга „An Odyssey Across Two Worlds. George the Bulgarian and Soviet-American Relations During the First Half of the 20th century”, която е издадена първоначално на български език (*Баев, Й., К. Грозев. Българинът Джордж. Одисея в два свята. Труд, С., 2008*). За съжаление, разделителният протокол, който постановява участието на доц. Грозев на 40 %, не показва кои от частите на книгата са написани от кандидата за професура. При това положение трябва да оценя книгата като цяло, без да мога да посоча приносите на доц. Грозев. Монографията отново, както е и при лекционния курс, показва много добро съчетание между българската и световната история, тъй като представлява биография на българина Георги Андрейчин, който по стечение на обстоятелствата е имал възможност да участва в различни световни събития както в Съединените щати, така и в Съветския съюз. Тя показва уменията на доц. Грозев и проф. Баев да реализират още един любим, но нечесто срещан исторически жанр – историческата биография. Книгата е плод на сериозна архивно-изследователска дейност и се вписва изцяло в общата посока на изследователските интереси на доц. Грозев – идеологическите и геополитическите характеристики на Студената война. И в този случай успехът на българската книга е дал основание да се

потърси по-широка публика за интересната биография чрез допълването и превода на книгата на английски език.

Доц. Грозев е предложил на широката българска публика и един колективен труд с историчките Румяна Михнева и Ганка Рупчева „Малката Русия“ на жълтите павета” (С., 2016, Камея Груп ЕОД, 248 с.). В тази книга доц. д-р К. Грозев е автор на първа и четвърта глава, а именно „Руснаците по *Via militaris* – пъзелът на паметта” (15–65) и „Всички пътища водят към университета” (133–168). Книгата представя следите от присъствието на руската емиграция в междувоенна София и е полезен справочник на това късче от миналото. Тя би имала значително по-голяма стойност, ако беше съпроводена от научен апарат, който да говори повече за лабораторията на подготовката ѝ, но и в този си вариант може да послужи в пропагандирането на едно ново научно-популяризаторско направление, каквото е публичната история.

Като имам предвид изследователските интереси и преподавателския опит на доц. д-р Костадин Грозев, на второ място бих поставила публикациите му, свързани с американската история.

Доц. д-р Грозев е утвърден не само в академичните среди изследовател на съвременната история на Съединените щати. Затова и на тази тема е посветена значителна част от публикациите му. Между тях ще изброя и оценя следните: „Никсън, Кенеди, Хрушчов и президентската кампания в САЩ през есента на 1960 г.” (Историята в преход. Сборник в чест на 60-годишнината на проф. дин Драгомир Драганов. С., 2008, 195–220); „Пари, реклама, изборни кампании и политика в САЩ четири десетилетия след „Уотъргейт“” (В: „Журналисти по теория, журналисти на практика”, С., Авангард, 2012, 62–67); „Вторият мандат на Барак Обама: размисли след поредните президентски избори в САЩ през 2012 г.” (Нова международна политика, № 1, 2013, 5-22); „Изборът на Барак Обама (6 ноември 2012 г.) в огледалото на глобалните медии” (ГСУ „Св. Климент Охридски“, ФЖМК, Т. 20, 2014, 219–236); „The United States and the European Union—Some Notes on Negotiations, Sanctions and Partnership” (Almanach VIA EVRASIA, Т. 3, 2014, 1–14); „Американската външна политика” (Военна история, № 12, 2014, 17–35); „Миграции и бежанци в политиката на САЩ и ЕС – исторически аспекти и

актуални проблеми” (В: Миграциите: Европа между историческия опит и страховете на съвременността. Анализи и дискусии. Камя Груп ЕООД, 2016, 63–73).

Както се вижда от темите на публикациите, доц. д-р К. Грозев продължава да представя пред българската научна и по-широка публика задкулисието на президентските кампании, като специално внимание отделя на избора на първия цветнокож президент на Съединените щати Барак Обама, той дава своята оценка за водещите тенденции в американската външна политика, сложните отношения с Европейския съюз и етническите проблеми на най-привлекателната за имиграция страна в света. В тези свои изследвания доц. Грозев показва уменията си да използва творчески произведенията на американската историография, но едновременно с това и да анализира текущите проблеми, да търси трайните тенденции във всекидневно настъпващите промени, с други думи – да реализира основната функция на съвременната история.

Като преподавател по история на международните отношения доц. д-р К. Грозев има и публикации, в които третира отделни моменти от процесите и конфликтите в световната политика. В тази поредица мога да изброя „Студената война, Хелзинки и прелюдията към Обединена Европа” (Заедно в Европа. С., 2007, 68–74); „The „Bulgarian Summer” of 1915: between the Entente and the Central Powers” (Първата световна война век по-късно. С., 2016, 230–243) в съавторство с Валери Колев; „Bulgarian Perspectives of the Solidarity Movement” (The Solidarity Movement and Perspectives on the Last Decade of the Cold War, Krakow, 2010, 79–87); „Bulgaria, Balkan Diplomacy and the Road to Helsinki” (Helsinki 1975 and the Transformation of Europe. New York–Oxford, 2008, 160–174) в съавторство с Йордан Баев; „Кризите на Студената война и външната политика на България (1956-1975)” (Учёные записки. Серия общественно-политических наук. № 1. 2012, Баку, 83–93). Тези публикации показват широтата на интересите на доц. Грозев, както и неговото активно участие в международния академичен живот, тъй като голяма част от тях са плод на международни форуми и конференции, превърнали се впоследствие в публикации.

След хабилитацията си доц. д-р Костадин Грозев е посветил значителна част от времето и изследователските си усилия на анализа на новоразкритите документи на

бившата Държавна сигурност, плод на които са поредица от публикации на основата на тази архивна документация. Става дума за публикациите: „Държавна сигурност и еврейската общност в България (1944-1989)” (В: Евреите в Източна Европа и Съветския съюз в годините на Втората световна война и Студената война (1944-1989). УИ „Св. Кл. Охридски”, 2013, 75–83) в съавторство с Румяна Маринова-Христиди; „Десталинизацията. Дилемата на едно противоречиво десетилетие (1953-1964)” (С., 2013, 7–23) в съавторство с Йордан Баев; предговорите на документалните сборници, издадени от т.нар. Комисия по досиетата (КРДОПБГДСРСБНА): „Международният тероризъм в досиетата на Държавна сигурност” (Т. 3, С., 2010) в съавторство с Татяна Кирякова и Йордан Баев; „Държавна сигурност и еврейската общност в България (1944–1989)” (Т. 10, 2012) в съавторство с Румяна Маринова-Христиди, „Държавна сигурност и спортът”, част I „Олимпийското движение” и част II „Ведомствен” (т. 19, С., 2014). Тези встъпителни бележки, както и фототипната публикация на документите на Държавна сигурност позволява да се направи по-широк анализ за ролята на репресивните органи на държавата във важни аспекти на външната и вътрешната политика на социалистическа България. Отново в съавторство с проф. д-р Йордан Баев доц. Грозев е написал и главата, посветена на България, в справочника за тайните комунистически служби в Източна Европа „Handbuch der Kommunistischen Geheimdienste in Osteuropa 1944–1991” (Gottingen, 2008, 143–198), който е издаден и на полски през 2010 г.

Общият преглед на публикациите на доц. Грозев показва и още нещо интересно – много от тях са написани в сътрудничеството с други български историци. Това говори за колективния дух в работата на доц. Грозев и умението му да си сътрудничи с много български историци в спектъра на общата и българската история.

Други научни дейности на доц. д-р Костадин Грозев

Сред другите научни дейности на доц. д-р К. Грозев на първо място трябва да се постави съставителството на много сборници с архивни документи, издадени от т.нар. Комисия по досиетата, а именно: „Международният тероризъм в досиетата на Държавна сигурност” (Т. 3, С., 2010); „Държавна сигурност и еврейската общност в

България (1944–1989)” (Т. 10, 2012); „Държавна сигурност и спортът”, част I „Олимпийското движение” и част II „Ведомствен” (т. 19, С., 2014). Той е съставител на справочника „Исторически факултет (1888–2008). Алманах.” (УИ „Св. Кл. Охридски”, 2008), на сборника с материали от международна научна конференция „История, митология, политика” (УИ „Св. Климент Охридски, 2010), на сборника с публикации от 38-ия международен конгрес по военна история „ACTA 2012: Technology and Warfare” (Sofia University Press, 2013), на този от 40-ия международен конгрес по военна история „ACTA 2014 World War One 1914-1918” (Sofia University Press, 2016), на „Миграциите: Европа между историческия опит и страховете на съвременността. Анализи и дискусии” (Камея Груп ЕООД, 2016). Съставител е на сборника с публикации на докторантите от лятната школа на докторантите от програмата „Фулбрайт” „Dialogues in the Field of Social Sciences”. Тази съставителска дейност показва уменията на доц. д-р Грозев да организира научни събития, както и да ги завършва като окончателни научни продукти.

В раздела популяризиране на историческото познание трябва да се поставят и учебниците за средното училище, подготвени с участието на доц. д-р К. Грозев. Става дума за учебника „История и цивилизация” за 10 клас, който представя съвременната история, както и придружаващите го „Учебна тетрадка” и „Книга за учителя”.

Освен това доц. д-р К. Грозев развива широка дейност в областта на научните проекти: Университетски комплекс по хуманитаристика „Алма Матер”, участвал е и в проект за създаване на дигитален център към ИФ на СУ, ръководи секция към проекта „Collegium Historicum”, Дигитални ресурси за проучване, опазване и популяризиране на българското културно-историческо наследство, Институт за докторанти и постдокторанти „Диалог Европа”, в програмите на летен университет и училища „Фулбрайт”, инициативата за местно самоуправление към „Отворено общество”, Будапеща.

Доц. д-р Грозев е ръководил успешно много дипломанти и докторанти, които са защитили своите дисертации. Той е член на редколегиите на сп. „Минало”, „Военно-исторически сброник” и „Journal for Intelligence, Propaganda and Security Studies”.

Представил е и документ за достатъчен брой цитирания на негови трудове в България и по света.

Посочените многобройни и разнообразни дейности на доц. д-р К. Грозев на полето на организацията на научната дейност и нейното популяризиране говорят достатъчно ясно за неговата разпознаваемост сред българската и международната научна общност.

Заключение

Прегледът на мащабната преподавателска дейност на доц. д-р Костадин Грозев, както и анализът на неговите публикации в различни изследователски посоки и времеви периоди, както и личните ми научни и преподавателски контакти с него ми дават основание да препоръчам доц. д-р Костадин Грозев да бъде избран на академичната длъжност „професор” по професионално направление 2. 2. История и археология, научна област „Съвременна история” за нуждите на катедрата „Нова и съвременна” в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”.

7 февруари 2017 г.

проф. д-р Искра Баева